

Вікторія Гнеушева

*к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, управління та адміністрування
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, Україна
v.gneusheva@econom.zp.ua*

Іван Кузнецов

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Економіка
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, Україна
ivan@swiggleit.com*

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ВИМОГ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

FORMATION OF KEY REQUIREMENTS FOR ASSESSING THE ECONOMIC SECURITY LEVEL OF UKRAINIAN MACHINE-BUILDING ENTERPRISES UNDER WARTIME CHALLENGES

Анотація. Відзначено важливе значення машинобудування для національної економічної системи, як ключової галузі економіки. Зроблено акцент на необхідність забезпечення економічної безпеки підприємств машинобудування в умовах воєнних викликів. Визначено ключові вимоги до оцінки рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств України в умовах воєнних викликів.

Abstract. The key importance of machine-building for the national economic system as a core sector of the economy has been identified. Emphasis has been placed on the need to ensure the economic security of machine-building enterprises under wartime challenges. Key requirements for assessing the economic security level of Ukrainian machine-building enterprises under wartime challenges have been identified.

Ключові слова: воєнні виклики, економічна безпека, машинобудування, підприємства.

Keywords: wartime challenges, economic security, machine-building, enterprises.

Виклики, які сформувались в умовах російського воєнного вторгнення в Україну, вимагають зміни парадигми розвитку всіх складових національної економічної системи та підвищення рівня економічної безпеки економіки країни в цілому, окремих секторів (галузей) економіки, економіки окремих регіонів держави, і, особливо, окремих суб'єктів підприємництва. В цих умовах, на особливу увагу заслуговують галузі економіки, які мають критичний вплив на економічну систему країни, а також потенціал для нарощування обсягів виробництва, експорту та забезпечення стійкого сталого резильєнтного розвитку економіки України. До таких галузей національної економіки слід віднести машинобудування, яке в умовах протидії російській військовій агресії, має ключове значення, як для національної безпеки, так і для економіки України.

Кількість негативних зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на українські машинобудівні підприємства, в умовах військових викликів збільшилась. З іншої сторони відбулись суттєві зміни у структурі негативних зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на підприємства українського машинобудування. Наведена ситуація вимагає зміщення акцентів на підвищення рівня економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності у галузі машинобудування України, що повинно базуватись на побудові адекватних методик оцінки.

Вважаємо, що одним з головних теоретичних та прикладних завдань в умовах воєнних викликів повинно стати формування сукупності ключових вимог до оцінки рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств України, які будуть включати необхідність забезпечення сталого та резильєнтного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності українського машинобудування в умовах постіндустріальної трансформації економічних систем різного рівня, прискорення євроінтеграційних процесів та впливу воєнних ризиків.

Відзначаємо, що проблематика оцінки рівня економічної безпеки підприємств, у тому числі машинобудування, знаходилась у фокусі уваги наступних закордонних та вітчизняних науковців: Д.А. Амірасланової, Л.М. Валієвої, Р.В. Гурбанової та Х.Р. Кочарлі [1]; О. Кравченко, П. Васюченко та О. Гаврилюк [2]; О. Мирошніченко [3]; О. Ткаченко, Р. Єрмілова, О. Чернухи [4] та ін. Наголошуємо, що динамічні зміни у економічній системі України та у галузі машинобудування, у тому числі на рівні окремих машинобудівних підприємств, які спричинені воєнними викликами, вимагають продовження та розширення наукових досліджень у сфері забезпечення та оцінювання рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств країни.

Адекватна оцінка рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств України в умовах воєнних викликів повинна відповідати наступним вимогам: зміщення акцентів в оцінці на оцінювання протидії воєнним та супутнім до них ризикам (повітряні тривоги, відключення електроенергії, критичні зміни логістики, мобілізація працівників, бронювання працівників, руйнування підприємства та ін.); включення оцінювання загального рівня економічної резильєнтності підприємства (стійкість до економічних впливів та шоків, гнучкість та адаптивність до економічних змін і шоків та ін.); включення оцінювання соціальної складової роботи підприємства, у тому числі соціальної активності щодо зовнішнього середовища і суспільства (організація або участь у соціальних проектах, підтримка волонтерів, у тому числі працівників підприємства, підтримка постраждалих від воєнних дій на території країни, соціальні гранти та ін.); включення оцінювання корпоративної поведінки, як підприємства, так і його власників і топ-менеджерів (формування адекватного корпоративного середовища на підприємстві та за його межами); включення оцінки рівня лояльності персоналу, споживачів та контрагентів; включення оцінювання екологічної складової функціонування підприємства (відповідність екологічних стандартів, підтримка екологічних ініціатив, у тому числі територіальних громад, де здійснює операційну діяльність підприємство, та працівників, зміна парадигми взаємовідносин з навколишнім середовищем та ін.); включення оцінювання іміджу підприємства; включення оцінювання рівня взаємодії з державними інститутами та інститутами місцевого самоврядування (формування позитивної синергії та рівень і кількість конфліктів); включення оцінювання рівня інтеграції до ринків Європейського Союзу (відповідність стандартам ЄС, рівень проникнення на ринки ЄС та окремих країн-членів Європейського Союзу, бар'єри щодо проникнення на ринки ЄС та ін.); включення оцінювання рівня постіндустріальної трансформації (цифровізація, інноваційна активність, підготовка трудових ресурсів, залучення іноземних працівників, розвиток персоналу, рівень інтеграції на світові і міжнародні ринки збуту продукції та ін.).

Запровадження адекватної оцінки економічної безпеки дозволить машинобудівним підприємствам України підвищити рівень власної резильєнтності до воєнних викликів і забезпечить зростання їх позитивного впливу на розвиток національної економічної системи країни.

Література

1. Amiraslanova D.A., Valiyeva L.M., Gurbanova R.V., Kocharli H.R. Evaluation of financial indicators of an enterprise as an element of economic security. *Academy Review*. 2024. № 2 (61). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=3972412> (Дата звернення: 18.10.2025).
2. Кравченко О., Васюченко П., Гаврилюк О. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства в умовах нестаціонарного економічного середовища. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-76> (Дата звернення: 18.10.2025).
3. Мирошніченко О.В. Підходи до формування інтегральної оцінки економічної безпеки підприємств із використанням нечіткої логіки в умовах невизначеності. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 12. Том 2 (282/2). URL: <https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/12/12.2.24. topic Oleksandr-Myroshnychenko-104-113.pdf> (Дата звернення: 18.10.2025).
4. Ткаченко О., Єрмілов Р., Чернуха О. Фінансово-економічна безпека як складова системи управління підприємством. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4 (51). URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-15> (Дата звернення: 18.10.2025).